

Левицька Ю. А.,
аспірантка кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права Націо-
нального юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ЗАСУДЖЕНІ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЯК ЖЕРТВИ НЕЛЮДСЬКОГО ЧИ ТАКОГО, ЩО ПРИНИЖУЄ ГІДНІСТЬ, ПОВОДЖЕННЯ

Ключові слова: нелюдське поведження, засуджені, медична допомога.

Анотація. У тезах розглянута практика ЄСПЛ щодо нелюдського поведження внаслідок ненадання належної медичної допомоги засудженим. Встановлено загальні умови, за яких можна стверджувати про факт порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Анотація: В тезисах рассмотрена практика ЕСПЧ по бесчеловечному обращению вследствие непредоставления надлежащей медицинской помощи осужденным. Установлены общие условия, при которых можно утверждать о факте нарушения Конвенции о защите прав человека и основных свобод.

Ключевые слова: бесчеловечное обращение, осужденные, медицинская помощь.

Summary. In theses examined the practice of the ECHR in dealing with inhuman treatment as a result of the failure to provide proper medical care to convicted persons. The general conditions under which a violation of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms can be alleged were established.

Keywords: Inhuman treatment, convicted persons, medical care.

Питання надання засудженим доступу до належної медичної допомоги не є новим для нашої пенітенціарної системи, втім якість та адекватність такої допомоги стає причиною порушення Україною статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Забезпечення права на охорону здоров'я є одним із основних прав людини, а тому ніхто не має потерпати від нелюдського поведження.

Європейський суд з прав людини зауважує, що погане поводження підпадає під дію статті 3 Конвенції лише у разі, якщо досягнуто певного мінімального рівня жорстокості. Оцінка цього рівня залежить від тривалості поводження, фізичних та психічних наслідків, статі, віку і стану здоров'я потерпілого [4, п.46]. Суд також наголошує, що на державу покладається обов'язок забезпечувати те, щоб умови тримання особи відповідали принципу поваги до людської гідності та щоб з урахуванням практичних вимог ув'язнення, належним чином забезпечувалася охорона здоров'я такої особи та її благополуччя [4, п.47]. Якщо державні органи тримають серйозно хвору особу, вони мають особливо подбати про те, щоб умови відповідали її особливим потребам [3, п.61]. Втім, аналіз справ, які розглядає ЄСПЛ свідчить про те, що позбавлені волі особи стають жертвами нелюдського поводження саме через неадекватний рівень медичної допомоги.

Важливі елементи, які Суд визнавав проблематичними з точки зору запобігання катуванню, нелюдському чи такому що принижує гідність, поводженню, стосувалися саме медичного забезпечення осіб, а саме: неналежне проведення медичної огляду засуджених, невжиття лікувальних заходів, вологість і холод у камерах, недостатність гарячої води для гігієни, що також призводить до загального погіршення здоров'я особи [2, с.97]. Практика ЄСПЛ засвідчує, що особи, які потрапляють до місць позбавлення волі, в процесі виконання покарання, отримують ще більше захворювань, аніж вони мали до цього.

Відповідно до моніторингових візитів в установи виконання покарань, які відображаються у звіті Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, було зафіксовано неможливість засуджених отримати кваліфіковану медичну допомогу, що призводило до зростання рівня захворюваності та смертності серед цих осіб. Серед основних порушень було виявлено неналежне забезпечення лікарськими засобами для надання медичної допомоги, недостатність медичного обладнання та неупорядкованість лікарів [3, с.7].

Досліджуючи скарги заявників до ЄСПЛ, більшість засуджених не отримують належної медичної допомоги саме при туберкульозі. За даними ДУ Центру громадського здоров'я МОЗ України показник реєстрації туберкульозу змінився з 1 983 на 100 000 у

2014 році до 1 434 у 2019 році [5, с.41]. Втім, головною причиною цього спаду є скорочення чисельності ув'язнених в країні, а якість надання медичної допомоги потребує вдосконалення. До того ж, в останні роки прослідковується тенденція збільшення кількості рішень ЄСПЛ проти України, де було визнано неналежне медичне забезпечення в'язнів [1, с.54].

Дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок, що засуджені є жертвами нелюдського поводження через ненадання належної медичної допомоги в установах виконання покарань. В існуючих побутових умовах складно досягти належного рівня охорони здоров'я засуджених, тому держава має вжити відповідних заходів у цій сфері, тим самим усунути систематичні порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Автухов К.А., Корнієнко Н.О. До питання реформування медичного обслуговування засуджених до позбавлення волі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. №2. Том 2. С. 53-57.
2. Пушкар В. В. Заборона катувань та інші форми жорсткого поводження чи покарання: застосування практики Європейського суду з прав людини. Теорія та історія захисту прав людини: Розділ III. URL: http://aau.edu.ua/static/pdf/hr_ppushkar_art3.pdf (дата звернення: 14.11.2020).
3. Спеціальна доповідь Уповноваженого ВРУ з прав людини про стан додержання права на охорону здоров'я та медичну допомогу в слідчих ізоляторах та установах виконання покарань ДКВС у 2018 році. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/npm/provisions/reports/> (дата звернення: 14.11.2020).
4. Справа «Похлебін проти України»: рішення Європейського суду з прав людини від 20.08.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_834#Text (дата звернення: 14.11.2020).
5. Туберкульоз в Україні: аналітично-статистичний довідник / авт.-упоряд. І. Кузін, К. Матюшкіна, Л. Прилепіна та ін. Київ, 2020. 107 с.

Науковий керівник: к.ю.н., с.н.с., доцент К.А. Автухов